

KNUD WAABEN
STRAFFE
RETTENS
almindelige del

I

ANSVARSLÆREN

5. REVIDEREDE UDGAVE
VED LARS BO LANGSTED

|||| KARNOV
GROUP

Knud Waaben

Strafferettens almindelige del

I. Ansvarslæren

5. udgave, 1. oplag

v/Lars Bo Langsted

© Karnov Group Denmark A/S, København 2011

ISBN 978-87-619-3096-5

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed

Sats og tryk: P.J. Schmidt A/S, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Kort inden sin død i 2008 overdrog Knud Waaben retten til sine tre lærebøger i strafferet til mig. Jeg lovede ham, at den første reviderede udgave af de tre bøger primært ville bygge på hans tidligere udgaver. Det løfte faldt mig let at afgive. Hans tre bøger var og er således det bedste og frem for alt mest præcise, der er skrevet i Danmark i nyere tid og ud over nødvendig ajourføring har jeg derfor denne gang indskrænket mig til mindre, nænsomme justeringer. Dog har jeg ændret udtrykket »særlovgivning« til »speciallovgivning«, da det er dette udtryk, der i dag anvendes i den strafferetlige litteratur. Jeg har også derudover foretaget enkelte andre moderniseringer.

Fejl og udeladelser i ajourføringen er udelukkende mit ansvar.

Aalborg, juni 2011

Lars Bo Langsted

Indholdsfortegnelse

Forord 5

Litteratur 13

Kapitel 1

INDLEDNING

I. *Strafferet og tilgrænsende discipliner* 15

1. Strafferet 15
2. Straffepoces 17
3. Kriminologi 19
4. Kriminalpolitik 20

II. *Strafferettens kilder og litteratur* 22

1. Straffeloven 22
2. Speciallovgivningen 24
3. Menneskerettighedskonventionen 26
4. Litteraturen 28

III. *Sanktionssystemet* 30

1. Straffe og andre retsfølger 30
2. Sanktionernes indhold 32
3. Kompetencespørgsmål 34

Kapitel 2

STRAFFETEORIER

I. *Indledning* 35

1. Den straffeteoretiske tradition 35
2. Absolutte og relative straffeteorier 37

II. *Kriminalisering* 39

1. Problemstilling 39
2. Strafferet og moral 40
3. Moralhåndhævelse ctr. nyttelære 42
4. Afkriminalisering og nykriminalisering 45

- III. *Prævention, gengældelse og retsfølelse* 46
 - 1. Hvad menes med straffens formål? 46
 - 2. Straffeteoriens kategorier 48
 - 3. Straffens begrundelse 52
- IV. *Præventionens virkemidler* 55
 - 1. Almenprævention 55
 - 2. Individualprævention 58

Kapitel 3

FORBRYDELSEN

- I. *Ansvarsbetingelser* 63
 - 1. Inddeling 63
 - 2. Formel typicitet 64
 - 3. Retsstridighed 64
 - 4. Skyld 65
 - 5. Beskyttelsesinteresse 66
- II. *Inddeling af forbrydelser* 68
 - 1. Lovteknik og gerningsstruktur 68
 - 2. Adfærdsdelikter og forårsagelsesdelikter 70
 - 3. Skadedelikter og færedelikter 72
 - 4. Fuldbrydelse med subjektivt overskud 74
 - 5. Handling og undladelse 75
 - 6. Andre gerningstyper 79
- III. *Forårsagelse og adækvans* 80
 - 1. Problemstilling 80
 - 2. Årsagsbegrebet 82
 - 3. Adækvans 85

Kapitel 4

DEN STRAFFERETLIGE LOVANVENDELSE

- I. *Fortolkning og analogi* 89
 - 1. Problemstilling 89
 - 2. Sproglig fortolkning 92
 - 3. Indskrænkende og udvidende fortolkning 96
 - 4. Analogi 100

- II. *Gammel og ny straffelov* 103
 - 1. Udgangspunkter 103
 - 2. Ændring af det strafbare område 107
 - 3. Ændring af reglerne om straf 110
 - 4. Andre retsfølger end straf 112
- III. *Forældelse* 115
 - 1. Begreb og begrundelse 115
 - 2. Ansvarsforældelsens frister 117
 - 3. Fristens begyndelse 120
 - 4. Fristens afbrydelse 123
 - 5. Forældelse af idømt straf 125

Kapitel 5

OBJEKTIVE STRAFFRIHEDSGRUNDE

- I. *Begreb og typer* 128
 - 1. Oversigt 128
 - 2. Begrundelsen for straffrihed 129
 - 3. Bevisspørgsmål 130
 - 4. Handlen efter befaling 131
- II. *Nødværge* 134
 - 1. Angrebshandlingen 134
 - 2. Nødværgehandlingen 136
 - 3. Subjektive forhold 138
 - 4. Lovlig myndighedsudøvelse 140
- III. *Nødret* 141
 - 1. Nødsituationen 141
 - 2. Afværgehandlingen 143
 - 3. Subjektive forhold 145
 - 4. Specielle tilfælde 146
- IV. *Samtykke* 147
 - 1. Begreb og hjemmel 147
 - 2. Samtykkets område 148
 - 3. Krav til et samtykke 151
 - 4. Negotiorum gestio 152

Kapitel 6

TILREGNELSE

- I. *Indledning* 154
 1. Tilregnelighed og tilregnelser 154
 2. Tilregnelsernes former 156
 3. Tilregnelsernes objekter 158
 4. Bevis for tilregnelser 161
- II. *Forsæt* 163
 1. Forsætslærens psykologi 163
 2. De højeste forsætsgrader 165
 3. Sandsynlighedsforsæt 167
 4. Dolus eventualis 168
 5. Faktisk vildfarelse 171
 6. Motiv 173
- III. *Uagtsomhed* 175
 1. Uagtsomheds strafbarhed 175
 2. Almindelig karakteristik 177
 3. Grader af uagtsomhed 180
 4. Objektivt og subjektivt i uagtsomheden 182
 5. Forsættligt forholds uforsættelige følger 185
- IV. *Retsvildfarelse* 187
 1. Egentlig retsvildfarelse 187
 2. Regler om egentlig retsvildfarelse 189
 3. Retspolitiske synspunkter 191
 4. Uegentlig retsvildfarelse 194
- V. *Objektivt ansvar og kollektivansvar (ansvar for juridiske personer)* 198
 1. Objektivt individualansvar 198
 2. Kollektivansvarets lovhjemmel og subjekter 201
 3. Kollektivansvarets betingelser 204
 4. Ansvarsplacering 207

Kapitel 7

FORSØG

- I. *Almindelige regler* 210
 1. Forsøgsansvarets begreb og begrundelse 210
 2. Straffrit forsøg 212
 3. Straffen for forsøg 212
- II. *Forsøgets objektive side* 214
 1. Forsøg og fuldbrydet forbrydelse 214
 2. Forberedelse og iværksættelse 214
 3. Nærmere om forsøgshandlingen 216
 4. Putativ forbrydelse 219
- III. *Forsætskravet ved forsøg* 222
 1. Forsætsgrader 222
 2. Forsættets konkretisering og fasthed 223
- IV. *Tilbagetræden fra forsøg* 225
 1. Straffrihed 225
 2. Objektive betingelser 226
 3. Subjektive betingelser 227
 4. Tilbagetræden ved medvirken 231
 5. Afværgelse mv. efter fuldbrydet forbrydelse 232

Kapitel 8

MEDVIRKEN

- I. *Principielle spørgsmål* 234
 1. To sæt regler 234
 2. Teorier om medvirken 235
- II. *Ansvar for medvirken* 236
 1. »Gerningsmand« eller »medvirkende« 236
 2. Nærmere om ansvarsbetingelser 240
 3. Medvirken ved passivitet 242
 4. Forsæt og uagtsomhed 245
 5. Særlige pligtforhold 247
 6. Concursus necessarius 248

Indholdsfortegnelse

- III. *Straffen for medvirken* 249
 - 1. Strafudmåling 249
 - 2. Strafnedsættelse og -bortfald 250

Kapitel 9

INTERNATIONAL STRAFFERET

- I. *Indledning* 252
 - 1. Hvilke regler er »internationale«? 252
 - 2. EU 253
 - 3. Internationale aspekter 255
 - 4. Danske straffebuds anvendelsesområde 257
- II. *Dansk straffemyndighed* 259
 - 1. Jurisdiktionsprincipper 259
 - 2. Territorialprincippet 263
 - 3. Personalprincippet 264
 - 4. Beskyttelsesprincippet 266
 - 5. Universalprincippet 268
- III. *Lovanvendelse og retskraft* 270
 - 1. Dansk og fremmed ret 270
 - 2. Retskraft 272
- IV. *Udlevering, retshjælp mv.* 273
 - 1. Udlevering 273
 - 2. Fuldbyrkelse af straf 275
 - 3. Retshjælp 278

Litteratur 280

Forkortelser 285

Domsregister 286

Stikordsregister 291

Litteraturanbefalinger

Denne bog er en blandt flere fremstillinger af strafferettens almindelige del. I Danmark findes nogle og i udlandet er der et utal af fremstillinger af de enkelte landes regler om forsæt, om forsøg, om medvirken, om forældelse osv. Selv uafhængigt af forskellige retstraditioner og regler er der forskellige måder at redegøre for de samme emner på, ligesom al fremstilling indebærer forskellige til- og fravalg.

I det følgende vil man ikke finde »generelle« henvisninger til andre forfatters beskrivelse af forsøg, forældelse, uagtsomhed osv., men alene til sådanne steder, typisk monografier eller artikler, der rummer en særlig beskrivelse af det pågældende område.

For generelle beskrivelser af strafferettens almindelige del kan f.eks. henvises til følgende:

Danmark

- Greve, Vagn, Det strafferetlige ansvar, 2. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2004)
- Greve, Vagn, Asbjørn Jensen, Poul Dahl Jensen & Gorm Toftegaard Nielsen, Kommenteret straffelov. Almindelig del, 9. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2009), (fork. *Komm. Strl. I*)
- Hurwitz, Stephan, Den danske kriminalret. Almindelig del, 4. rev. udg. ved Knud Waaben (1971) (fork. Hurwitz)
- Krabbe, Oluf H., Borgerlig Straffelov, udgivet med Kommentarer under medvirken af Carl Rasting, 4. udg. I-II (1947) (fork. *Krabbe*)
- Nielsen, Gorm Toftegaard, Strafferet I, Ansvar, 3. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2008) (fork. *Toftegaard Nielsen I*)

Norge

- Andenæs, Johs., Alminnelig strafferett, 5. utg. ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber-Mohn, Universitetsforlaget (2004)